

Yapılandırmacı Yaklaşım ve Türkiye’de Psikolojik Danışma Alanında Uygulanabilirliği

Rahşan Siviş*

ÖZET

Bu çalışma, küreselleşmeyle birlikte son yıllarda psikolojik danışma ve psikoterapi alanında da artarak önem kazanan çok-kültürlülük ve çeşitlilik kavramlarından ve bunların sonucu olarak geleneksel danışma kuramlarına getirilen eleştirel bakıştan yola çıkılarak hazırlanmıştır. Post-modern bakış açısı ışığında gelişen Yapılandırmacı yaklaşıma ve çok kültürlü, çoğullaşmış ve çeşitlilik taşıyan günümüz toplumlarında mevcut danışan nüfuslarıyla yapılan danışma ve psikoterapideki yerine ilişkin etraflı bilgi verilmiş, son olarak da ülkemizde alan profesyonellerince uygulanabilirliği ve olası katkıları tartışılmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: *Çok kültürlülük, çeşitlilik, Yapılandırmacılık, Yapılandırmacı yaklaşım ve psikolojik danışma-psikoterapi.*

SUMMARY: *Constructivist Approach and Its Applicability in Counseling and Psychotherapy in Turkey*

In this article, the concepts of multiculturalism and diversity which are increasingly popular lately with globalization, and the consequent critical perspective towards the traditional counseling models were the starting points. A detailed background information on the Constructivist approach, which developed from the major Postmodernistic view, is provided followed by its applicability to the counseling practices in multicultural, pluralized and diversely populated client populations. Finally, its applicability to the client populations in Turkey is discussed.

KEY WORDS: *Multiculturalism, diversity, Constructivism, Constructivist approach and counseling/ psychotherapy.*

GİRİŞ

Çeşitlilik ve Psikolojik Danışmanlıkta Yeni Bir Yaklaşımın Ortaya Çıkışı

Günümüzün küreselleşen ve hızla değişen

dünyasında, çoğullaşmış ve pek çok farklılıkları bünyesinde barındıran toplumdaki danışman ve psikoterapistlerin hizmet vermesi gereken danışan nüfusu da her geçen gün daha fazla çeşitlilik kazanmaktadır. Ulusal köken, ırk, etnik özellikler, din, dil, cinsiyet, yaş, fiziksel engeller, sosyo ekonomik geçmiş, eğitim düzeyi, politik düşünceler, resmi ve resmi olmayan dernek üyelikleri (Pedersen ve Ivey, 1993), eşcinsellik ve biseksüellik gibi cinsel tercihler ve hatta çok sayıda insanın kurbanı olduğu AIDS hastalığı (Stone ve Archer, 1990) günümüzdeki çeşitlilik olgusuna katkısı olan etmenlerdir. *Çok-kültürlülük* ve *kültürel-çeşitlilik* terimleri, bireylerin kimlik buldukları, psikolojik gelişimleri ve anlamlandırma sistemleri üzerinde etkili olan, oldukça geniş referans gruplarını işaret etmek üzere kullanılmaktadır (Daniels ve D’Andrea, 1997; Aktaran D’Andrea, 2000; Sue, Ivey ve Pedersen, 1996).

Alanda çalışan araştırmacılar ve uygulayıcılar zamanla, Batı kökenli olan psikolojik danışma kurumlarının ve müdahale yöntemlerinin geliştirildikleri kültüre özgü olduklarını ve buna bağlı olarak kültürel açıdan çeşitlilik gösteren toplumdaki danışanların ihtiyaçlarını karşılamada sınırlı kaldıklarını fark etmişlerdir. Bununla beraber, eski kuramların bu danışanlara tekrar uyarlanmalarına yardımcı olacak yeni bir yaklaşıma duyulan ihtiyaç gündeme gelmiştir (Aydın, 2000; Das, 1995; Katz, 1985; Sue, Ivey ve Pedersen, 1996). Böylece, yapılandırmacı yaklaşım, alanda çalışan danışman ve psikoterapistlerin, değişik kültürel gruplardan gelmekte olan bireylerin yapılandırmış oldukları, kendilerine ve yaşantılarına ilişkin kendilerine özgü inanış ve gerçeklerini anlamalarını sağlamada potansiyel bir güç olarak ortaya çıkmıştır (Sue, Ivey ve Pedersen, 1996).

Yapılandırmacılık ve gelişim, çeşitliliğe saygı duyan bir dünya görüşünü ön görmesi, tüm bireyler arasında eşitliğe değer vermesi, sosyal çevrenin bireyler üzerindeki etkilerinin farkında olması ve tüm bireylerin ruhsal ve duygusal gelişimi için gerekli koşulları önemsemesi itibarıyla, kültürel duyarlılığı olan psikolojik

*Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Araştırma Görevlisi.

danışma ve terapinin ardındaki çok temel kavramlardır. Yapılandırmacılık meta teorisi, *tüm* danışan nüfusunu hedef alan önleme ve sağlık yönelimli danışmanlık yaklaşımları için bir temel oluşturmaktadır (McAuliffe, Garret, Eriksen ve Karen, 1999). Böylece, Batılı kültür referans alınarak geliştirilen geleneksel psikolojik danışma kuramlarının, -ortaya çıktıkları zaman ve kültüre özgü kalarak- gözden kaçırdıkları farklılık, çok kültürlülük ve çeşitlilik kavramları, Yapılandırmacı yaklaşımlı psikolojik danışma anlayışında önemini bulmaktadır.

Postmodernizm ve Yapılandırmacı Bakış Açısı

Tarihsel sürece bakıldığında, *doğru* ve *gerçeğin* kaynağı olarak Rönesans öncesi dönemde Tanrı ve Kilise görülmüştür. Rönesans ve Modernizm'le birlikteyse, *birey* doğru ve gerçeğin kaynağı olarak görülmeye başlamıştır. Ancak bu kez de ulaşılması, bulunması gereken ve *mutlak doğru* olarak kabul edilen nesnel ve bilimsel kurallar-yapılar geçerli olmaya başlamıştır. Yapısalcılık olarak da adlandırılan bu görüş, sosyoloji ve psikoloji alanlarında da etkisini göstermiştir. Örneğin, Freud gizlenmiş, altta yatan psikik yapıların varlığına işaret etmiş ve bunların psikanaliz yöntemiyle açığa çıkarılabileceğini öne sürmüştür (Burr, 1999).

Postmodernizm ise, Yapısalcılığa bir tepki olarak doğmuş ve Yapısalcılığın temel ilkeleri olan *mutlak doğru* ve keşfedilmesi gereken *gizli yapıların* varlığını reddetmiştir. Postmodernizm ayrıca, dünyanın anlaşılabilmesi için daha önceden gerekli kabul edilen büyük kuramların, anlatımların varlığını da reddetmiş, bunların yerine çoğulculuk-çokluluk ve değişkenlik-çeşitlilik ilkelerini vurgulamıştır.

Postmodernizmle birlikte gündeme gelen Yapılandırmacı yaklaşım da, *mutlak geçerlilik* ilkesini reddetmiş, bunun yerine bireylerin kendi gerçeklerini ve kişisel anlamlarını yapılandırmaları görüşünü ileri sürmüştür. Bu yaklaşıma göre, bir yerlerde saklı bulunması ya da ortaya çıkarılması gereken *mutlak gerçek* yerine, bireylerin etkileşimleri, yorumlamaları ve bilgiyi, kendilerini çevreleyen olayları, durumları ve diğer insanları anlamaya yönelik arayışları ile yapılandırdıkları *gerçek* kabul edilmiştir. Bu yapılandırmanın kökleri, yapılandırmanın yaşantılarına inanç sistemlerine, değerlerine, korkularına, önyargılarına-

na, umutlarına, hayal kırıklıklarına ve başarılarına, ayrıca varolduğu sosyal çevreye kadar uzanmaktadır (Guba ve Lincoln, 1989; Aktaran Zinnauber ve Pargament, 2000). Bir başka deyişle, Postmodern ve Yapılandırmacı yaklaşımlar, mutlak doğruların olmadığını ve bireylerin sahip oldukları kendi gerçeklerinin, aslında dünyanın entelektüel ve kültürel yapılandırılması oldukları görüşünü önermişlerdir (Gergen, 1994). Bu nedenle Yapılandırmacı yaklaşımda, bireyle fiziksel ve sosyal çevresi arasındaki etkileşimle yapılandırılan bu öznel gerçeklere dikkat çekilmektedir.

Psikoloji ve psikolojik danışmanlığa da uygun olması sebebiyle, vurgulanması gereken bir başka önemli nokta da, bilginin tarihe ve kültüre özel oluşudur. Postmodernist ve bunun devamındaki Yapılandırmacı yaklaşım, her çeşit bilginin zamana ve kültüre özel olduğunu öne sürmüştür. Bu bağli olarak da psikoloji alanında geliştirilen kuramlar ve açıklamaların da zaman ve kültüre bağlı olduğu ve insanın doğasını tanımlamada, tüm insanlar için geçerli *bir gerçek* olarak kabul edilmeyeceği görüşü ön plana çıkmıştır (Burr, 1999). Buna göre temel psikolojik danışma kuramları da ortaya çıktıkları zamana ve kültüre özel kalarak, çok-kültürlü ve çoğullaşmış, çeşitlilikler taşıyan toplumlardaki bireylerin psikolojik danışma ihtiyaçlarını karşılamada etkinliklerini yitirmişlerdir.

Bunların yanında Yapısalcılık görüşü içerisinde, düşünce ve duyguların iletilmesinde edilgen bir araç gibi görülen dil de, Yapılandırmacı yaklaşımda sosyal bir eylem olarak algılanmaktadır. Buna göre bireyler konuştukları, birbirleriyle iletişim kurdukları zaman, *dünyalarını* ortaklaşa yapılandırmaktadırlar (Burr, 1999). Ayrıca, Yapılandırmacı bakış açısından, tüm insanlar nesnel bir gerçekliğin edilgen alıcıları değil, yaşantılarının etkin yaratıcılarıdır. Yapılandırmacılık, bilgiyi sabit ve dışsal bir varoluş olarak değil, yaratılan inşa edilen bir anlam sistemi olarak görmektedir (Neimeyer, 1993; Aktaran McAuliffe, Garrett, Eriksen ve Karen, 1999). Bu anlayışa göre bireyler gerçeği, sosyal ve fiziksel çevreleriyle iletişim ve etkileşimleriyle yapılandırmaktadırlar.

Yapılandırmacı Yaklaşım ve Psikolojik Danışma/ Psikoterapi

Yapılandırmacı yaklaşıma göre *gerçeklik*, bilgi ya da

doğruluk bireyin içinde yapılandırılmamakta, aksine, birey ve çevresi (bir veya daha fazla kişiyle, sosyal-fiziksel çevreyle ve bunlara bağlı etkenlerle) arasındaki diyologla ortaklaşa yapılandırılmaktadır. Bu süreç bireyin içinde bile gerçekleşecek olsa, bu bireyin içindeki iki ya da daha fazla düşüncenin etkileşimi sonucu olacaktır. Bunun sonucunda, danışmanın temel görevi yansıtıcı, incelikli ve yoğun bir şekilde kişisel olabilmektedir. Yapılandırıcı yaklaşım danışana karşı etraflı bir yaklaşımın altını çizmekte ve hem yardım, hem de durum değerlendirmesi için, danışanın yapı sistemlerini, metaforlarını, dünya görüşünü ve kişisel öyküleri, anlatımlarını hedef almaktadır. Odak, daha gelişimsel bir yönelimle, *bugün/şimdi* üzerindedir. Bu yaklaşım, yardım edişinin hedefinde taşıdığı *yaratıcılık*la, aslında gelişim sürecini kolaylaştırmaktadır. Bunun yanında, yapılandırıcı yaklaşımla yürütülen danışma ve psikoterapi, daha az yapılandırılmış olup; daha keşfedici ve araştırmacıdır (Mahoney, 1994).

Yapılandırıcı yaklaşım, eskinin stratejik, hiyerarjik ve yönlendirici terapötik yaklaşımına da bir alternatif ve tepkidir. Buna göre Yapılandırıcı yaklaşım ortaklığı, işbirliğini, araştırmayı ve keşfi vurgulamakta; geçmiş yaşantılara nesnel gerçekleri ortaya çıkarmak için değil, danışanın dilini, varsayımlarını ve bakış açılarını kavrayabilmek amacıyla önem vermektedir (Giblin ve Chan, 1995). Bir başka deyişle Yapılandırıcı yaklaşımı izleyen psikolojik danışma anlayışı eşitlikçi, yaratıcı, araştırmacı olup karşılıklı diyalogu vurgulamakta ve danışanın gerçeklerini kavramanın önemine işaret etmektedir. Yapılandırıcı yaklaşımın tümüne bakıldığında, her danışan gibi, danışman da yaşantıları anlama-anlamlandırma çabası içindedir. Danışman, danışanın edilgen bir alıcısı ya da danışanın davranışlarının doğru anlamını yorumlayan bir uzman değildir. Danışman ve danışan, danışma süreci içerisinde gerçekliği birlikte yapılandırır, inşa ederler.

Daha önce de belirtildiği gibi, yapılandırıcı yaklaşımlı danışman, tüm insanların inanç sistemlerini *inşa edilmiş yapılar* olarak görmektedir. Bu yaklaşımı izleyen psikolojik danışma, danışanın yapılarının danışmaninkilerle uyuşup uyuşmadığına değil, bu yapıların niteliğine odaklanmaktadır. Nitelik, bu açıdan danışanın yapılarının kendi içinde tutarlı, kolayca anlaşılabilir olmasıyla ve danışanın çevreye uyumunu

sağlamasıyla ilgilidir. Psikolojik belirtilerin ortaya çıkması ise, bireyin yapılarının çöktüğünü, birbirleriyle çatıştığını veya bireyin yaşantılarından anlam çıkarmasına yardım etmede yetersiz kaldığını göstermektedir. Yardım, danışanın inanç sistemleri, metaforları, dünya görüşü ve kişisel öyküleri çerçevesinde gerçekleştirilmekte ve danışanın dünya görüşüne ait öğeleri birleştirmeye yönelik danışma teknikleri kullanılmaktadır (Zinnauber ve Pargament, 2000). Bu şekilde bireyin gelişimi ve hem kendi içindeki yapılandırmanın birbirine uygunluğu, hem de fiziksel ve sosyal çevresiyle uyumu hedef alınmaktadır.

Danışanlar, yapıcı gelişimsel süreçleri sekteye uğradığı için yardım arayışına girmektedirler. Yapılandırıcılık yaklaşımının rehberliğindeki psikolojik danışma ve psikoterapide ana hedef bireyin zihnini, söz gelimi eylemlerinden herhangi birine gelen dışsal tepkilere dikkat çekerek, yapıcı gelişim ve diyaloga açmaktır. Danışan ve danışman, diyalog ve gerçeği *ortaklaşa yapılandırıcı* vasıtasıyla gelişimsel değişimi gerçekleştirebilirler (Ivey, 1986). Bu anlamda Yapılandırıcı yaklaşım, psikolojik danışma ilkesi içerisinde danışman ve danışan arasındaki eşitlikçi ilişkinin ve çift yönlü etkileşimin de altını çizmektedir.

Danışman, danışanın dünyasına girmenin yollarını aramak durumundadır, başka bir deyişle, danışma sürecinde danışanla *duygudaşlık* kurmaktadır. Danışmanın, danışanın dünyasını -onun metaforlarını değerlerini, kültürel geçmişini, kendini çevreleyen toplumsal ve fiziksel çevreyi, inanç sistemlerini- tanıması ve anlaması oldukça önemlidir. Benzer bir şekilde Ivey’nin (1986) de belirttiği gibi, danışman böylece, danışanın dünyayı bilme ve görme tarzına sahip olarak, onunla aynı sembolik evreni paylaşarak, *çalmış bir bilinç* elde etmektedir (Ivey, 1986; s. 133). Böylece, danışman önyargıları ve daha önceden getirdiği varsayımları saf dışı bırakarak, danışanla duygudaşlık kurmakta ve değişim-gelişim için uygun terapötik ortamı sağlamaktadır.

Danışmanın gerçekliğin *ortaklaşa yapılandırıldığı* özelliğine ilişkin farkındalığı, danışan ve danışman arasındaki olası uzaklığı, danışma sürecini temel olarak iki -veya daha fazla- eşit taraf arasındaki bir işbirliğine dönüştürerek azaltabilmektedir. Psikolojik danışma ve psikoterapide Yapılandırıcı yaklaşım saygı, çoklu

bakış açısı, anlamı yeniden yapılandırma demek olduğu gibi; her durumda, bütün danışanlara uygun tek ve doğru bir danışma gerçeği kuramının da olamayacağı görüşünü temsil etmektedir (Sexton, 1997; Aktaran McAuliffe, Garrett, Eriksen ve Karen 1999). Böylece Yapılandırmacı yaklaşım, değişik kültürlere ait bireylerin psikolojik danışmadan etkili bir biçimde yararlanabilmeleri için gereken *kültürel dıyarlığa* sahip anlayışı ortaya koymaktadır. Yapılandırmacı yaklaşım herhangi bir kültüre bağlı olmaksızın bireylerin yaşantılarına, değerlerine, öznel gerçeklerine, var oldukları sosyal ve fiziksel çevreyle etkileşimlerine önem verme ilkesiyle ve *tüm* danışan nüfusunu hedef alması özelliğiyle, bu farklı bakış açısını sağlamaktadır.

Yapılandırmacı Yaklaşımlı Psikolojik Danışma Uygulamaları ve Araştırma Bulguları

Yapılandırmacı yaklaşım ve onun temel felsefi değerleri, bugün psikolojik danışma alanındaki pek çok uygulamaya yansımış durumdadır. Sosyal Yapıcı Görüş, Bireysel Yapı Kuramı, Yapısal-Gelişimsel Bilişsel Terapi, Anlatımlı Yeniden Yapılandırma ve Yapılandırmacı Aile Terapisi (Mills ve Sprenkle, 1995; Mahoney, 1994) bunlara verilebilecek bir kaç örnektir.

Uygulama ve araştırmalarda, geleneksel nicel araştırma yöntemlerine alternatif olabilecek ölçekler ve hem bireysel, hem de grup görüşmelerinin yer aldığı, katılımcıların kişisel değerlerini, hikayelerini, metaforlarını, inanışlarını ve yaşantılarını dikkate alan, nitel araştırma yöntemleri benimsenmektedir. Böylece, değişik kültürlerden ve alt kültürlerden bireylere uygunluğu tartışmalı olan (Pedersen, Sue, ve Ivey, 1996; Norton ve Morgan, 1995; Hill ve Volker, 2000; Calderon, Baker ve Wolf, 2000) geleneksel standart ölçeklerle ortaya çıkarılamayan bir çok detay ve zenginleştirici bilgi, bu yöntemlerle ortaya çıkarılabilmektedir.

Bu uygulamalara örnek olarak, Norton ve Morgan (1995), Yapılandırmacı yaklaşımla yaptıkları çalışmada, İdeal Ben Envanteri (ISI) adını verdikleri ölçeklerinde, deneklerinden kendi öznel yaşantılarına dayanarak güçlü ve güçsüz buldukları yönlerini listelemelerini istemişlerdir. Araştırma sonuçları, Coopersmith Özsayı Ölçeği'nin Yetişkin Formu'yla belirgin şekilde ilişkili bulunmuştur. Böylece, araştırmacılar kişisel yaşantıları, algıları, kültürel -geniş anlamıyla aldığımız

şekliyle- farklılıkları ihmal eden, herkes için geçerli olduğu düşünülen nesnel bir ölçümün yerine; öznel, bireylerin yapılandırabilecekleri yeni bir ölçek ortaya çıkarmışlardır.

Bir başka çalışmada, Rapmund ve Moore (2000), depresyon problemi yaşayan üç Güney Afrikalı kadınla yaptıkları Yapılandırmacı yaklaşımlı danışmada, depresyona yöneltilen geleneksel yaklaşıma alternatif olarak, danışanların kişisel hikayelerine, metaforlarına, temalarına, inanışlarına ve onların kendi gerçekliklerine inerek, kendileri ve sosyal-fiziksel çevreleri arasındaki etkileşime ve bunun depresyonlarıyla ilişkisine dikkat çekmişlerdir.

Ayrıca, Giblin ve Chan (1995) meta-analitik bir çalışmalarında, Yapılandırmacı yaklaşımın evli çiftler, mülteci aileler, kırsal kesimden aileler ve çocuk istismarını yaşamış bireyler gibi çok çeşitli danışan nüfuslarıyla gerçekleştirilmiş uygulamalarını incelemişler ve geleneksel uygulamalara alternatif olarak faydalanılan bu yaklaşımın verimli ve olumlu sonuçlarına dikkat çekmişlerdir.

Yukarıda örnek olarak verilen araştırmaların da gösterdiği gibi, bu yaklaşımın kuramsal katkıları kadar, uygulamaya katkıları da oldukça önemlidir ve gelecek yıllarda bu katkı büyüyerek devam edecek gibi görünmektedir. Ancak, ülkemizde Yapılandırmacı yaklaşımı izleyen danışma ve psikoterapi, henüz çok tanınmamaktadır. Bu nedenle etkileri, uygulama ve araştırma bulgularına yansımamış durumdadır.

Tartışma: Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Yapılandırmacı Yaklaşım

Daha önce de belirtildiği üzere, çeşitlilik ve çok-kültürlülük, çoğullaşmış toplumlarda psikolojik danışman ve psikoterapi hizmeti sağlayan profesyoneller için yeni ve uğraştırıcı bir konudur. Özellikle son 10 yılda yaşamımıza hızla yayılan küreselleşmenin bir sonucu olarak, dünyanın her tarafından insan nüfusları, eskinin bozulmamış, tek tip nüfuslarının aksine; çoğullaşmış, çeşitli ve çok-kültürlü hale gelmiş bulunmaktadır. Toplumlar, içlerinde yaşayan bireylerin taşıdıkları çeşitli (ırk, din, dil, milliyet, etnik köken, yaş, cinsiyet, sosyo ekonomik geçmiş, eğitim düzeyi, fiziksel yetenekler ya da

engeller, kronik hastalıklar, farklı cinsel yönelimler ve değişen politik görüşler gibi) özelliklerle oldukça geniş bir değişme miktarını da bünyelerinde barındırmaktadırlar (Pedersen ve Ivey, 1993). Psikolojik danışma ve psikoterapi alanındaki araştırmacı ve uygulamacılar, *Avrupalı-Amerikalı, Batılı kültüre ait, bireyci, bağımsız, heteroseksüel, beyaz* gibi özellikleri ve kavramlarıyla tek tip tabir edebileceğimiz toplumlar referans alınarak geliştirilmiş geleneksel kuramların ışığında yapılan danışmanın, tüm çeşitliliği ve çok kültürlülüğüyle çoğullaşmış toplumlardaki mevcut danışan nüfuslarının ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olduğunu farketmişlerdir (Katz, 1985; Pedersen, 1993).

Yapılandırıcı yaklaşımı izleyen psikolojik danışma ise her bir danışanın kişisel hikayesine, değer sistemlerine, öznel yaşantılarına, çevresiyle etkileşimi sonucu yapılandırmış olduğu gerçekliğine önem vermesi itibarıyla, *tüm* danışan nüfusunu hedef almaktadır. Bu özelliğiyle Yapılandırıcı yaklaşımın kültüre bağlı olmadığı ve günümüzün değişik farklılıkları ve çeşitlilikleri bünyesinde barındıran toplumlarındaki bireylerin psikolojik danışma ihtiyaçlarına etkili biçimde cevap verebilme gücüne sahip olduğu görülmektedir.

Ülkemizde de, daha iyi yaşam koşulları arayışıyla kırsal kesimden kentlere yapılan göçler (Devlet Planlama Teşkilatı, 1999), yüksek eğitim amacıyla Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden büyük şehirlere yerleşme ve büyük üniversitelerdeki yabancı öğrencilerin varlığı gibi etmenler ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarındaki çeşitlilik ve çok-kültürlülük ortamlarının oluşumunda etkili olmuşlardır. Ayrıca, çok çeşitli kültürel, etnik ve din öğelerinin bir mozayigi olarak anılan ülkemizde, bu açıdan zaten varolmuş çeşitli alt kültürler de bulunmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında Yapılandırıcı yaklaşım, ülkemizdeki alan çalışanlarına da buldukları çok-kültürlü ortamlardaki danışanların psikolojik danışma ihtiyaçlarına etkili biçimde cevap verebilmeleri için iyi bir rehber olma potansiyeline sahiptir. Yapılandırıcı yaklaşımı izleyen bir danışman veya terapist, her bir danışanın geçmiş yaşantılarına, değer sistemlerine, kültürel geçmişine, çevresiyle etkileşimi ve diyalogu sonucu yapılandırmış olduğu gerçekliğine, diline ve metaforlarına önem vereceğinden, Türkiye’deki çeşitlilik taşıyan ve çok-kültürlü danışan

nüfuslarıyla da kullanılması uygun gözükmektedir. İlk ve orta dereceli okullarda yüksek öğretim kurumları ve kampüslerde çalışan alan profesyonellerince kullanılabileceği gibi, hastanelerde ve çeşitli sağlık kurumlarında kitlelere hizmet veren klinisyenler için de bu yaklaşımın uygun olacağı düşünülmektedir.

Buna göre, ülkemizde Yapılandırıcı yaklaşımı izleyen bir psikolojik danışman, danışanın -hangi kültürel gruba ait olursa olsun- kişisel hikayesini, geçmiş yaşantılarını, değer sistemlerini, kültürel geçmişini, çevresiyle etkileşimi ve diyalogu sonucu yapılandırmış olduğu gerçekliğini, dilini ve metaforlarını kavramaya çalışarak araştırmacı, gelişimsel odaklı ve karşılıklı etkileşimi öngören bir terapötik ortam sağlayacaktır. Ortak bir çabayla bireysel gelişimin hedef alındığı ancak danışanın fiziksel ve sosyal çevresiyle olan etkileşimiyle yapılandırdığı gerçeklerine de duyarlı olan çözümler üretmeye çalışılacaktır. Böylece sadece belli bir kesimin değil; farklı kültürlere ait bireylerin de psikolojik danışma hizmetlerinden yararlanmaları mümkün olacaktır.

Bunun yanında, Yapılandırıcı yaklaşım kullanılan teknik dillerin olası farklılıklarına rağmen, bazı temel danışmanlık kuramlarıyla da benzerlikler göstermektedir. Rogers’ın Birey-Merkezli Danışma kuramı (Rogers, 1951), Ivey’nin Stil-Değiştirmeli Danışma’sı (1988), Gelişimsel Terapi’si (Ivey, 1986) ve Yalom’un (Yalom, 1999) *her birey için ayrı bir terapi* ilkesini benimsediği, danışman ve danışan arasındaki ilişkinin niteliğine önem verdiği ve iki eşit taraf arasındaki etkileşim ve diyalogun önemini vurguladığı Varoluşçu yaklaşımı bunlara birer örnektir. Gestalt psikolojisindeki değişmez, nesnel *fiziksel gerçeklik* kavramının alternatifini olan ve bireylerin öznel gerçekleri, algılamaları, yaşantıları ve gözlemleriyle şekillenen *psikolojik gerçeklik* kavramının da (Koffka, 1965) Yapılandırıcı yaklaşımdaki temel anlayışla benzeştiği görülmektedir. Ayrıca, her bireyin özel ve tek oluşu, duygudaşlığın vazgeçilmezliği, karşılıklı anlayış, koşulsuz kabul etme gibi temelde psikolojik danışmanın hep rehber ilkeleri olmuş kavramlarla, Yapılandırıcı yaklaşımın felsefesindeki temel kavramlar, aslında bu noktada oldukça da benzeşmektedir. Sonuç olarak bu yaklaşımın, sözü edilen temel danışma kuramlarının çeşitlilik taşıyan danışan nüfuslarının ihtiyaçlarına göre uyarlanması da oldukça kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Ancak, daha önce de belirtildiği üzere, ülkemizde de bu yaklaşımın psikolojik danışma ve psikoterapideki yerinin ve etkilerinin yapılacak araştırmalarla ortaya çıkarılması ve ampirik bulgularla desteklenmesi gerekli görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aydın, G. M. (2000). Western models of counseling and psychotherapy within Turkey: crossing cultural boundaries. *Counseling Psychologist*, 28 (2), 281-298.
- Burr, V. (1999). *An Introduction to Social Constructionism*. New York: Routledge.
- Calderon, J. L., Baker, R. S., ve Wolf, K. E. (2000). Focus groups: a qualitative method complementing quantitative research for studying culturally diverse groups. *Education For Health: Change in Learning and Practice*, 13 (1), 91-95.
- D'Andrea, M. (2000). Postmodernism, constructivism, and multiculturalism: three forces reshaping and expanding our thoughts about counseling. *Journal of Mental Health Counseling*, 22, 1, 1-16.
- Das, A. K. (1995). Rethinking multicultural counseling: implications for counselor education. *Journal of Counseling & Development*, 74, 45-52.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1999). *Türkiye'de İç-göç*. Ankara.
- Gergen, K. (1994). Exploring the post-modern: perils or potentials. *American Psychologist*, 40, 266-275.
- Giblin, P. ve Chan, J. (1995). Constructivist perspectives in family therapy. *Family Journal*, 3 (4), 325-330.
- Hill, M. R. ve Volker, T. (2000). Strategies for racial identity development: narratives of black and white women in interracial partner relationships. *Family Relations*, 49 (2), 193-200.
- Ivey, A. E. (1986). *Developmental Therapy*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- _____. (1988). *Intentional Interviewing and Counseling*. California: Brooks/Cole.
- Katz, J. (1985). The sociopolitical nature of counseling. *The Counseling Psychologist*, 13, 615-624.
- Koffka, K. (1963). *Principles of Gestalt Psychology*. California: McGraw-Hill.
- Mahoney, M. J. (1994). *Cognitive and Constructive Psychotherapies: Theory, Research and Practice*. New York: Springer Publishing Company.
- McAuliffe, G. J., Garrett, J., ve Eriksen, K. P. (1999). Toward a constructivist and developmental identity for the counseling profession: the context phase. *Journal of Counseling and Development*, 77, 3, 267-281.
- Mills, S. D. ve Sprenkle, D. H. (1995). Family therapy in the post-modern era. *Family Relations*, 44 (4), 368-376.
- Norton, L. S. ve Morgan, K. (1995). The Ideal-Self Inventory: a new measure of self-esteem. *Counseling Psychology Quarterly*, 8 (4), 305-310.
- Pedersen, P. B. ve Ivey, A. (1993). *Culture-Centered Counseling and Interviewing Skills: A Practice Guide*. Connecticut: Greenwood Publishing Group.
- Rapmund, V. ve Moore, C. (2000). Women's stories of depression: a constructivist approach. *South African Journal of Psychology*, 30, 2, 20-30.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-Centered Therapy*. Cambridge, MA: Riverside.
- Stone, G. L. ve Archer, J. (1990). College and university counseling centers in the 1990's : challenges and limits. *The Counseling Psychologist*, 18, 4, 539-607.
- Sue, D. W., Ivey, A. E., ve Pedersen, P. B. (1996). *A Theory of Multicultural Counseling and Therapy*. California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Yalom, I. D. (1999). *Varoluşçu Psikoterapi*. 2. Baskı. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Zinnauber, B. J. ve Pargament, K. I. (2000). Working with the sacred: four approaches to religious and spiritual issues in counseling. *Journal of Counseling and Development*, 78, 2, 162-172.